

Publiskais iepirkums un līgumi krīzes apstākļos

Artis Lapiņš
Iepirkumu uzraudzības birojs

Aktualitātes - www.iub.gov.lv

Profesionalizācija

- Sankciju pārbaude
- e-mācības
- Skaidrojumi un ieteikumi
- Biežākie jautājumi
- Publiskā iepirkuma podkāsts

Skatīt vairāk

Jaunumi

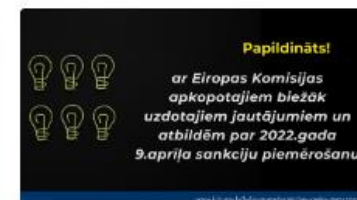
Visi jaunumi →

Palīgi publisko iepirkumu veiksmīgai plānošanai

Iepirkumu plānošana ir vissvarīgākais posms veiksmīgu iepirkumu realizācijai, kā arī katra atsevišķā iepirkuma mērķa sasniegšanai. Lai veiksmīgi sasniegtu mērķi, iepirkumu uzraudzības biroja...

06.12.2021. [Informācija](#) [Skaidrojumi](#)

Eiropas Komisijas sankcijas, kas stājas spēkā 2022.gada 9.aprīlī (papildināta 25.05.2022.)

11.04.2022. [Jaunumi](#) [Likumdošana](#)

Līgumu vadība krīzes apstākļos! (papildināta 25.05.2022.)

22.03.2022. [Informācija](#) [Skaidrojumi](#)

TOP 10 neatbilstības iepirkuma dokumentācijā

26.05.2022. [Jaunumi](#)

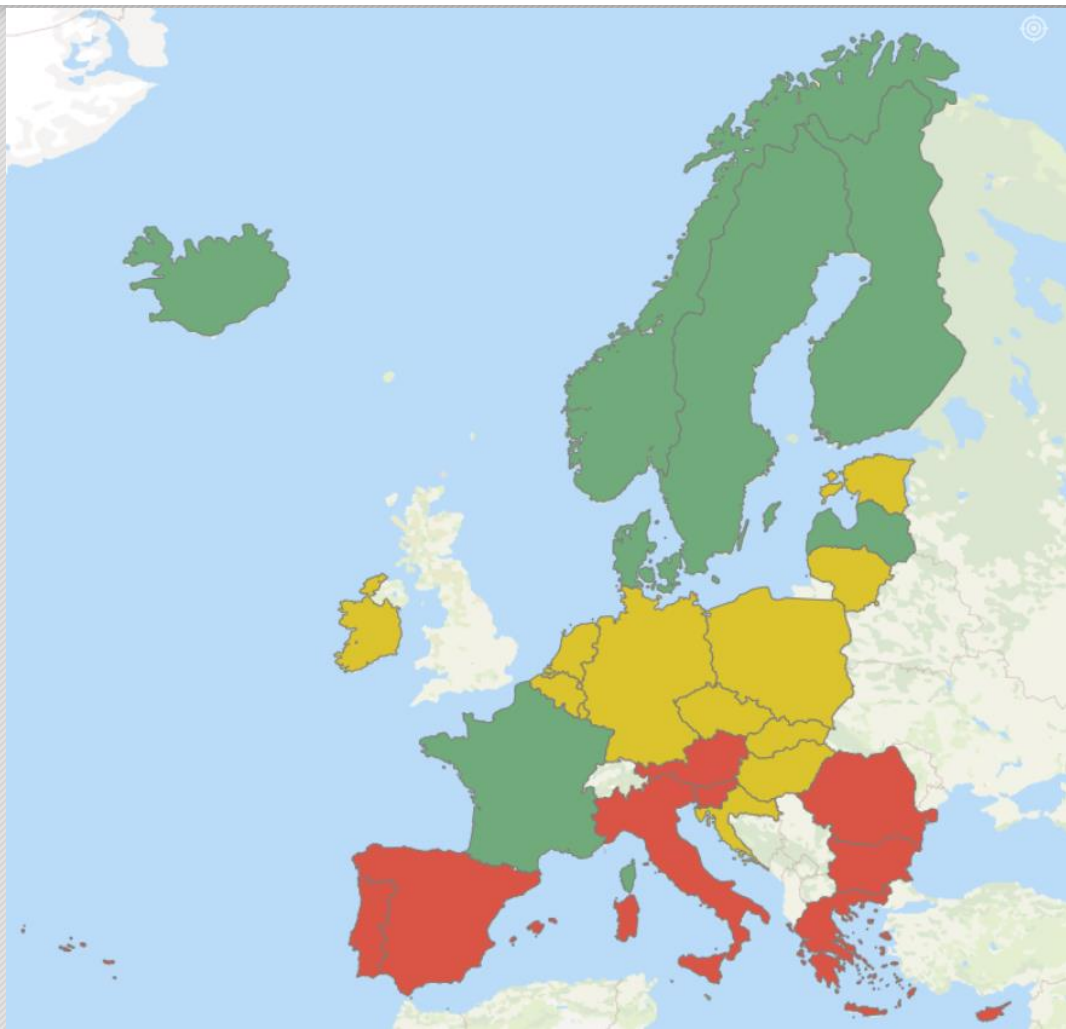
CFLA aicina uz semināru par labo praksi ES fondu projektos

25.05.2022.

Tiešsaistes diskusijas "Iepirkumu centralizācija – kāpēc un kā?" prezentācijas

19.05.2022. [Seminārs](#)

Kā redz mūs

LV
25
8
8.8
15
78
76
92
92
40
0
1
0

Viens pretendents /
piedāvājums

Sarunu procedūras
piemērošana

Iepirkumu
[ne]dalīšana lotēs

https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/policy_areas/public-procurement_en

Sankcijas

Krimināllikuma 84.pants

Starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšana

(1) Par Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Savienības un citu starptautisko organizāciju noteikto sankciju vai par Latvijas Republikas noteikto nacionālo sankciju pārkāpšanu —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja ar tām radīts būtisks kaitējums, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par šā panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās vai ja to izdarījusi valsts amatpersona, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem

Atbildība –
līdz 8 gadiem
cietumā

Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums

11.¹ pants. Sankciju piemērošana publisko iepirkumu un publiskās un privātās partnerības jomā

(1) Ja attiecībā uz pretendentu [..] noteiktās starptautiskās vai nacionālās sankcijas vai būtiskas finanšu un kapitāla tirgus intereses ietekmējošas Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijas kavēs līguma izpildi, pretendents ir izslēdzams no dalības līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā.

(5) Iepirkuma līgumā [..] paredz pasūtītāja [..] tiesības vienpusēji atkāpties no līguma izpildes, ja līgumu nav iespējams izpildīt tādēļ, ka ir piemērotas starptautiskās vai nacionālās sankcijas vai būtiskas finanšu un kapitāla tirgus intereses ietekmējošas Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas.

! Valsts kontroles revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-41/2020: Vai publiskais sektors ir gatavs noteikt un novērst “naudas atmazgāšanas” un sankciju pārkāpšanas riskus?

5.k pants.

1. Šādām personām ir **aizliegts piešķirt vai turpināt izpildīt** ar tām jebkādus publiskus vai koncesijas līgumus, **uz kuriem attiecas publiskā iepirkuma direktīvas** [..]:

a) Krievijas valstspiederīgais vai fiziska vai juridiska persona, vienība vai struktūra, kas veic uzņēmējdarbību Krievijā;

b) juridiska persona, vienība vai struktūra, kuras īpašumtiesības vairāk nekā 50 % apmērā tieši vai netieši pieder šā punkta a) apakšpunktā minētajai vienībai; vai

c) fiziska vai juridiska persona, vienība vai struktūra, kas darbojas kādas šā punkta a) vai b) apakšpunktā minētās vienības vārdā vai saskaņā ar tās norādēm,

tostarp, ja uz tām attiecas vairāk nekā 10 % no līguma vērtības, apakšuzņēmējiem, piegādātājiem vai vienībām, uz kuru spējām pašaujas publiskā iepirkuma direktīvu nozīmē.

! Aizliegums spēkā no 9.04.2022.

! Attiecas uz līgumiem no “direktīvu sliekšņiem”

! Aizliegums neatkarīgi no personu iekļaušanas sankciju sarakstos

**REGULA Nr.
833/2014**

5.k pants.

4. Šā panta 1. punktā minētie aizliegumi neattiecas uz tādu līgumu izpildi līdz 2022. gada 10. oktobrim, kuri noslēgti pirms 2022. gada 9. aprīlim.

! Pārejas perioda piemērojamība

! Ko nozīmē aizliegums “turpināt izpildīt”?

! Kā rīkoties pasūtītājam pārejas periodā?

! Līdz kuram laikam jāveic pēdējie maksājumi?

**REGULA Nr.
833/2014**

2. pants

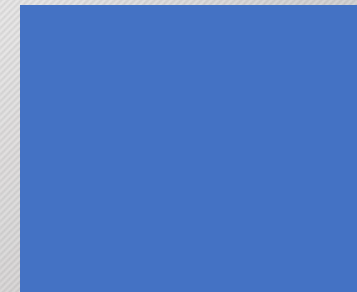
2. Netiek **tieši vai netieši** darīti pieejami līdzekļi vai saimnieciskie resursi I pielikumā uzskaitītām fiziskajām personām vai ar tām saistītām fiziskajām vai juridiskajām personām, vienībām vai struktūrām vai to labā.

! Regulas tieši piemērojamas

! Saskaņā ar sankciju likumu nepārbauda personas (saistītos uzņēmumus), kas veido saikni starp pretendentu un PLG

**REGULA Nr.
269/2014**

Līgumu vadība / grozījumi

Līgumu vadība

- “[..] tieši pasūtītājam ir aktīva loma līguma vadībā, it īpaši, ja rodas sarežģījumi līguma izpildē, pasūtītājam aktīvi jālemj par līguma turpināšanas iespējām un pieejamo instrumentu izmantošanu līguma izpildes nodrošināšanai. [..]”
- Līguma vadība ir jāplāno - spēja paredzēt izmaiņas un instrumentus to vadībai.

Karš Ukrainā - līgumu grozījumu pieļaujamība

01

Līgumā konkrēti atrunāti grozījumi jeb līguma piemērošana

PIL 61.p. Iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozīšana

02

Nebūtiski grozījumi

(1) Iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozījumi ir pieļaujami, ja tie nemaina iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās vispārējo raksturu (veidu un iepirkuma procedūras dokumentos noteikto mērķi) un atbilst vienam no šādiem gadījumiem:

03

***De minimis* grozījumi**

1) grozījumi ir nebūtiski;

04

Iepriekš neparedzami apstākļi

2) grozījumi ir būtiski un tiek izdarīti tikai šā panta trešajā daļā minētajos gadījumos;

3) grozījumi tiek izdarīti šā panta piektajā daļā minētajā gadījumā neatkarīgi no tā, vai tie ir būtiski vai nebūtiski.

Aizliegums mainīt līguma vispārējo raksturu

- Līguma vispārējais raksturs:

Līguma veids (piegāde, pakalpojumi, būvdarbi)
Iepirkuma procedūras dokumentos noteiktais mērķis

- Dānijas skaidrojums:

It is also a condition that the review clause must not alter the overall nature of the contract. *This means that the modification must not result in contract addressing a completely different market than the original tender procedure.*

Karš Ukrainā - līgumu vadība

De minimis grozījumi

Līgumcenas pārskatīšana
(+/-10%/15% un
nepārsniedz ES / MK
robežvērtības)

Līguma izbeigšana

Ja līguma izpilde nav
prioritāra vai nevar
vienoties par grozījumiem

Līguma piemērošana

Izmaiņas saskaņā ar līguma
noteikumiem (t.sk.
indeksācija)

Neparedzēti apstākļi

Termiņu, risinājumu,
līgumcenas (+50%)
pārskatīšana

1

2

3

4

Labā prakse

Izpildīt līgumu

Izpildīt līgumu
kā tas noslēgts

Civillikuma noteikumi

- **Latvijas Republikas Civillikums**

1587. Tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt absolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otram zaudējumus.

- *K.Torgāna komentāri:*

“Pārmērīgu zaudējumu kā līguma spēku ietekmējošu faktoru CL atzīst tikai pirkuma līgumā (2040.p.) un īres vai nomas līgumā (2170.p.), pie tam, ja otra puse rīkojusies ļaunprātīgi 2043.p.).”

“Likums par apstākli, kas atbrīvo no atbildības par līguma nepildīšanu atzīst nepārvaramu varu (force majeure, vis maior). Pusēm ir iespēja līgumā noteikt citus apstākļus, kuriem iestājoties, līgums jāpilda.”

“Vienpusēja atkāpšanās no līguma nav atļauta, pat zaudējumu atlīdzība neizslēdz Tiesību prasīt līguma izpildi natūrā (reālo izpildījumu).”

Civillikuma noteikumi

- **Latvijas Republikas Civillikums**

- 1589. Vienpusēja atkāpšanās no līguma ir pieļaujama tikai tad, kad tā pamatota ar paša līguma raksturu, vai kad to zināmos apstākļos atļauj likums, vai arī kad tāda tiesība bijusi noteikti pielīgta.

- 2229. Pasūtītājs var vienpusēji atkāpties no uzņēmuma līguma, ja izrādās, ka uzņēmēja sastādītais iepriekšējs aprēķins pārāk zems.

- *K.Torgāna komentārs:*

“Iepriekšējs aprēķins līgumā var būt fiksēts kā pušu apstiprināta tāme. Tad vienpusēja atteikšanās nav pieļaujama.”

- 1657. Tiesa var parādnieku atsvabināt no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām arī citos gadījumos, kad viņu nevar vainot ne uzmanības trūkumā, ne vispār vieglprātībā vai nolaidībā, vai kad izpildīšana nav notikusi nepārvaramas varas dēļ.

- *K.Torgāna komentārs:*

“Seku iestāšanās, tas ir, parādnieka atbildība ir saistīta ar vainas konstatēšanas nepieciešamību - ja nav vainas, arī gadījumos, kad nepārvarama vara kavējusi izpildījumu, nav arī atbildības. Vārdi “tiesa var” norāda, ka tiesai nav jāatbrīvo parādnieks, ja viņš uzņemies nokavējuma seku risku.”

Iepirkumu likumu noteikumi

- PIL 61.p. Iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozīšana

(3) Būtiski iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozījumi ir pieļaujami šādos gadījumos:

1) iepirkuma procedūras dokumenti un iepirkuma līgums vai vispārīgā vienošanās skaidri un nepārprotami paredz grozījumu iespēju, nosacījumus, ar kādiem grozījumi ir pieļaujami, grozījumu apjomu un būtību. Šādi noteikumi par grozījumiem var attiekties uz līgumcenas pārskatīšanu, izvēles iespēju izmantošanu, kā arī uz citiem iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās izpildes aspektiem

- DK skaidrojums:

- *As a head rule, a clause must be so "clear, precise and unambiguous" that it can be enforced by a court, arbitration and the like. A review clause must thus not cast doubt on the situations in which it can be applied and the scope of the modifications that can be made on the basis of it.*
- *A review clause may for example include price indexation and product exchange, for example in order to ensure that technologically up-to-date goods are delivered continuously.*
- Sk. arī Direktīvas 2014/24/ES preambulas 111.apsvērumu.

Indeksācijas klauzulas

- Noslēgtajos līgumos faktiski nav
- *Fiksētas cenas līgumu* nevar pārveidot par *indeksējamu līgumu*
- Jāizvērtē un jāiekļauj jaunajos līgumos:
 - Noteikumu projekts “Noteikumi par publisko būvdarbu līgumos obligāti iekļaujamiem noteikumiem un to saturu” (21-TA-110)
 - Austrijas kolēģa Mag.Dr. Michael FRUHMANN komentārs: *If for an example a CA concluded a contract during the pandemic without a price revision clause regarding “volatile” products and a significant price fluctuation has already been observed in the period before concluding the contract I would consider that this CA didn’t act in a diligent way (and Art 72 (1) c would not be applicable)!*
- EM vadlīnijas būvdarbu līguma cenas indeksācijai:
<https://www.em.gov.lv/lv/vadlinijas-2>
- “Indeksācijas mērķis ir pārvaldīt un mazināt cenu izmaiņu (inflācijas vai deflācijas) riskus būvniecības nozarē.”

Realitāte

Vairums noslēgto līgumu = “fiksētas cenas” līgumi

Vairumā noslēgto līgumu \neq atrunāti grozījumi

Nav ņemtas vērā izmaksu pieauguma tendences

Neatrunāti grozījumi «fiksētas cenas» līgumā

Izmaiņas pieprasa
Uzņēmējs,
pamatojot nespēju
izpildīt līgumu

Pasūtītājs izvērtē
līguma turpināšanu
vai rosina izbeigt

Pasūtītājs kopā ar
Uzņēmēju novērtē
izmaiņu apjomu un
pamatojumu

Grozījumus veic,
nosakot jaunu
līgumcenu

«Fiksētas cenas» līgumu grozījumu mērķis

Jā

Nē

Nodrošināt līguma izpildi

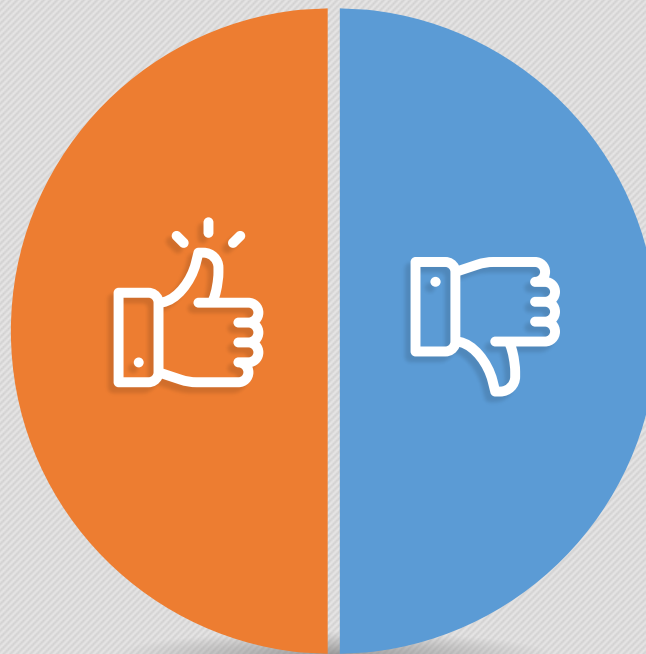
Izmaiņas veic, ja reāla iespēja izpildīt līgumu

Izmantot [CSP, tirgus] indeksus, izmaiņu novērtēšanai

Izmaksu, termiņu, risinājumu pārskatīšana

Nodrošināt plānoto peļņu

Papildu samaksa bez redzējuma, kā pabeigt līgumu

Pārveidot par «atvērtu» / periodiski [automātiski] indeksējamu līgumu

Līguma mērķa maiņa

De minimis grozījumi

- Ja grozījumu vērtība nepārsniedz noteiktu apjomu, **attiecībā pret PIL** nav nepieciešams vērtēt grozījumu būtiskumu un konstatēt saistību ar iepriekš neparedzamiem apstākļiem vai to ietekmi
- **Tomēr** grozījumu nepieciešamība un pamatotība joprojām vērtējama attiecībā pret **Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumu u.c.**
- Jāpublicē paziņojums par izmaiņām līguma darbības laikā

61. pants. Iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozīšana

Iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozījumu vērtība vienlaikus nesasniedz:

- 1) 140 000 *euro* publiskiem piegādes un publiskiem pakalpojumu līgumiem vai 5 382 000 *euro* publiskiem būvdarbu līgumiem
- 2) 10 procentus no sākotnējās iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās līgumcenas publiska piegādes un publiska pakalpojuma līguma gadījumā un 15 procentus no sākotnējās iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās līgumcenas publiska būvdarbu līguma gadījumā.

Neparedzami apstākļi

- Nav jākonstatē *force majeure* situācija
- Jākonstatē apstākļu esamība, kurus rūpīgs pasūtītājs nevarēja paredzēt
- Jākonstatē neparedzamo apstākļu ietekme uz pārskatāmajām izmaksām
- Izvērtējums *on a case-by-case basis*
- Izmaksu pieaugums nedrīkst pārsniegt 50% no sākotnējā līguma līgumcenas
- Jāpublicē paziņojums par izmaiņām līguma darbības laikā

61. pants. Iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozīšana

(3) Būtiski iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās grozījumi ir pieļaujami šādos gadījumos:

3) iepirkuma līguma grozījumi ir nepieciešami tādu iemeslu dēļ, kurus pasūtītājs iepriekš nevarēja paredzēt

Ko var skart grozījumi, kā izvērtēt

- Līguma izpildes termiņus
- Līgumā paredzētos risinājumus
- Līguma Finanšu nosacījumus
- Līgumcenu
- Izvērtē katru gadījumu. Pasūtītāji, kuri slēdz tipveida līgumus konkrētā nozarē, var izstrādāt vienotu risinājumu attiecībā uz visiem līgumiem vai attiecībā uz noteiktām to kategorijām.
- Pārskata neparedzēto apstākļu ietekmētās izmaksas.
- Saglabā risku sadalījumu starp pasūtītāju un piegādātāju, nekompensē “paredzamo inflāciju”.
- Nosaka jaunu līgumcenu. Vienlaikus līgums var tikt pārskatīts vairākas reizes, kopumā nepārsniedzot pieļaujamos izmaiņu limitus.
- Izmaksu pārskatīšanas gadījumā jābūt pieejamiem Finanšu resursiem saistību segšanai.
- Izmaksu izmaiņu novērtēšanai izmantot tādus rādītājus kā vidējā tirgus cena, biržas indeksi, statistiskie izmaiņu novērtējumi, ekspertu atzinumi un prognozes, kur tie pieejami un ciktāl tie loģiski izmantojami

Labā prakse izmaiņu veikšana projektā dēļ neparedzētajiem sadārdzinājumiem būvniecībā saistībā ar cenu celšanos Ukrainas kara dēļ pēc sankciju ieviešanas pret Krieviju. Piemēri, labā prakse.

Prakses piemēri [↗](#)

Pasūtītājam pirms grozījumu veikšanas noslēgtā iepirkuma līgumā jāpārlicinās, vai grozījumi ir pamatoti un objektīvi nepieciešami līguma pabeigšanai. Līgumslēdzējam jāiesniedz izvērsts un objektīvi pamatots skaidrojums.

 Labs piemērs - VSIA "Latvijas Valsts ceļi" izstrādātā būvdarbu līguma vienības cenu pārrēķina metode

 Slikts prakses piemērs lūgumam par līgumcenas palielināšanu

Jautājumi - atbildes

Vai pasūtītājam ir pienākums pierādīt cēloņsakarību starp statistikas datos redzamo cenu kāpumu un to, ka šis kāpums ir tieši saistīts ar ģeopolitisko situāciju un ne ko citu, un, ja jā, kā to izdarīt?

Kā nošķirt, vai šis kāpums ir tieši ar ģeopolitisko situāciju saistīts (neparedzams) un ko tieši no FS mēs pieņemsim kā apliecinājumu šai cēloņsakarībai? Jo PIL 61.p.3.daļas 3.punkts paredz cēloņsakarību - resp., grozījumi nepieciešami tieši šīs iepriekš neparedzētās ietekmes dēļ. Varbūt te var palūgt pielikt kādu piemēru no prakses, ja ir, vai papildu skaidrojumu.

Jautājumi -
atbildes

Attiecībā uz līgumā paredzēto materiālu aizstāšanu - kas pieļaujams saistībā ar materiālu izmaksu būtisku pieaugumu - vai arī šajā gadījumā pasūtītājs ir tiesīgs materiālu izmaksu būtiskam pieaugumam izmantot atsauci uz statistiskajiem novērtējumiem (lūdzam arī minēt šādu novērtējumu veidus, piemērus).

Jautājumi -
atbildes

Protams, neparedzamu apstākļu gadījumā var izmantot būtisku līguma grozījumus, bet vai gluži tā, ka līgumā, kurā nav bijis paredzēts avanss, var to paredzēt pat 50,70 vai 100% apmērā (nemaz nerunājot par to, kā FS pēc tam domā kontrolēt līguma izpildi)? Jo šāda avansa izmaksa nozīmē arī iespējami citu pretendentu daudzumu- ja citi pretendenti būtu zinājuši, ka viņiem ir nevis jābūt apgrozāmie līdzekļi, bet gan būs pieejams avanss, tad viņi varbūt arī būtu piedalījušies iepirkumā. Tāpat tas būtiski maina ekonomisko līdzsvaru par labu izpildītājam utt.

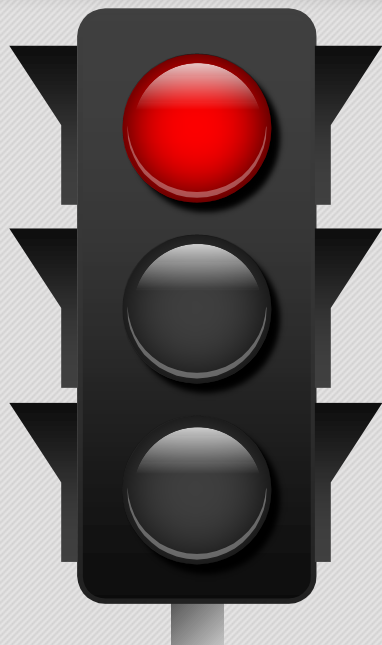
Varbūt kaut kas ir mainījies būtisku līgumu grozījumu traktējumā, varbūt ir kāds IUB skaidrojums vai viedoklis, ka šāda avansa iegrošana līgumā tagad ir atļauta?

Jautājumi -
atbildes

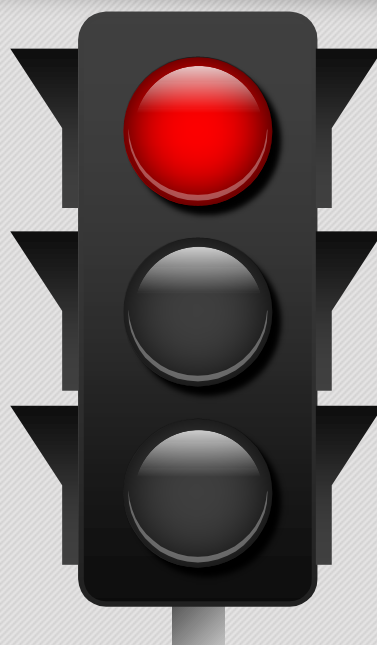
Pasūtītājam ir noslēgts līgums par pasākumu organizēšanas pakalpojumiem uz 4 gadiem, neparedzot līgumā iespēju pagarināt līgumu līdz 5 gadiem. Ņemot vērā Covid-19 ierobežojumus daudzi pasākumi plānotie nav notikuši un līguma summa nav izsmelta, ekonomiski izdevīgāk būtu pagarināt jau noslēgto līgumu, nekā rīkot jaunu iepirkuma procedūru, kuras rezultātā būs dārgākas cenas vai pie šādiem apstākļiem pasūtītājs var pagarināt līguma izpildi uz 5 gadiem, pamatojoties uz PIL 61.panta trešās daļas 2.punktu?

Jautājumi -
atbildes

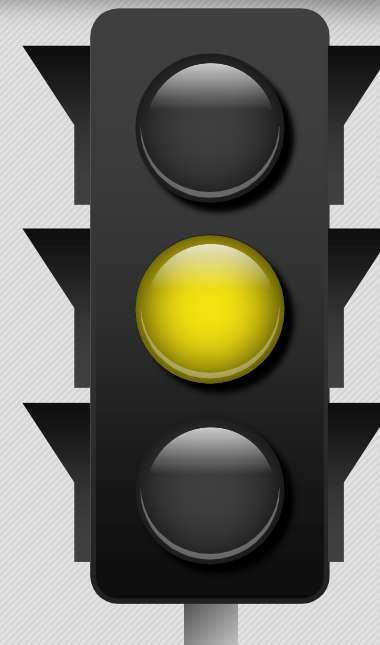
Ko nedarīt

Samaksas
pārskatīšana par
piegādāto / paveikto
pirms 24.02.

Grozījumu veikšana,
neizvērtējot
pamatojumu /
neietekmētu izmaksu
pārskatīšana

Jaunu iepirkumu
izsludināšana,
neatrunājot grozījumu
iespēju atbilstoši PIL

Regulējuma grozījumi (spēkā no 01.01.2023.)

Tirgus izpēte

01

02

Interešu konfliktu
novēršana

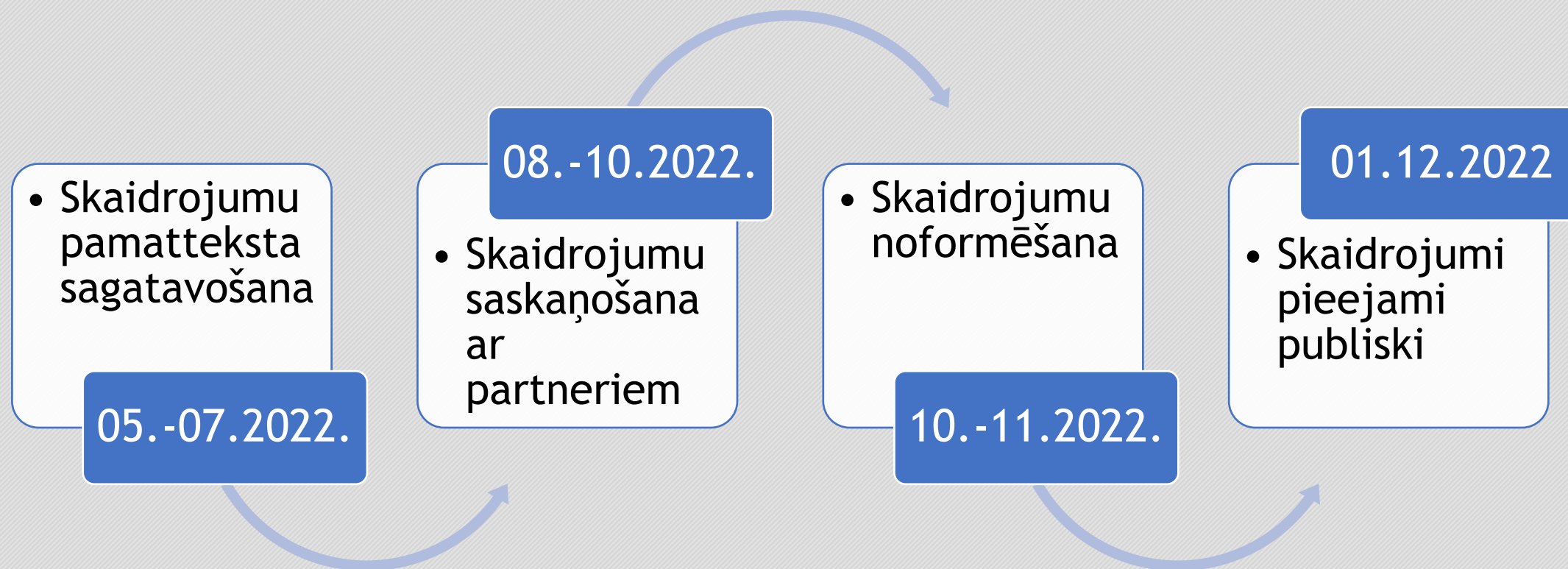
Saimnieciski
visizdevīgākā
piedāvājuma izvēle

04

03

Izslēgšanas noteikumi

Skaidrojumu sagatavošanas grafiks

Pateicos par uzmanību!

E-pasts: Artis.Lapins@iub.gov.lv

Skaidrojumi: www.iub.gov.lv